

אין שליח לדבר עבירה — הרב בן-ציון פריימן

קדושין נ"ב, ש"מ המקדש בפירות שביעית מקודשת, ופירשו בתוס' אע"ג דאסור לעשות בהן סחורה, מקודשת, כי יש אסור סחורה לכתחלה אבל המקח קיים. והקשה המקנה הרי אמרו כאן במשנה במעשה בחמש נשים שקבלה אחת מהן בשביל כולן, א"כ הרי היא שליח לקבלה, ואין שליח לדבר עבירה. ולפי התוס' ב"מ י: אין השליחות קיים בדב"ע. ותירץ עפ"י מה שמבואר בטור חו"מ ש"נ והובאו דבריו במל"מ ה"ג פ"ג ה"י, שאם עשה שליח לטבח גניבתו, וטבח בשבת, חייב המשלח שהרי בטביחה יש שליח לדב"ע ומה שנצטרף גם אסור שבת בשליחותו על זה לא מנה אותו המשלח ועשה מעצמו, א"כ אף כאן נאמר – שהנשים לא אמרו שרוצות להתקדש בפירות שביעית דוקא א"כ על מעשה העבירה לא הי' שליחות כאן ולא בטלה שליחותה לקדושין כמו ששם בטביחה לא בטלה השליחות של הטביחה בגלל מעשה העבירה בשבת ע"כ.

אך יש להבין דבריו שהרי אין הענינים דומים, בטבח בשבת העבירה היא בשני נושאים בטביחה מצד גנב וטבח, ובנטילת נשמה מצד שבת, ואפשר לומר מעשה העבירה של שבת אינו מתיחס למשלח אבל מעשה הטביחה שהרג בהמת חברו שגנב כן מתיחס אליו, אבל בקדושין הרי כל החלות הוא ע"י הזכיה שהיא עבור המתקדשת, וזה גופא האסור של סחורה שלא תקנה פירות שביעית א"כ הכל בנושא אחר ואיך אפשר לחלק שאסור המקח לא מתיחס למשלח והמקח כן מתיחס, שאם אין מקח אין קדושין וצ"ע.

והנה בקצוה"ח קפ"ב ד"ה והנה, מבואר שם קושיא בשם הנו"ב, מ"ק אהע"ז, עזי צ"ה ומה איך אפשר לשחרר עבד כנעני ע"י שליח, הרי יש אסור לשחרר משום לעולם בהם תעבודו. ותירץ הנו"ב, שאין השליח שליחו של הבעלים, אלא שליחו של העבד, ולעבד אין אסור, וכמו"כ מתרץ בזה הקושיא של חמש נשים, שהיא היתה שליחו של הנשים לקבלה ולא שליחו של המקדש, ולפי דעתו אין אסור סחורה על הלוקח, והאשה כאן הלוקח של הפירות, ועל זה הקשה בקצוה"ח ממה שמבואר בב"מ ע"א, בנכרי שבא לשלם חובו לישראל ובא ישראל אחר ללות את הכסף הזה ממנו, והנכרי מלוה ברשות הישראל, אין כאן אסור רבית מן התורה, כי זה יקרא שלוה מן הנכרי. ומבואר בתוס' שם הטעם, כי אין לומר שהישראל השני שבא לקחת את הכסף מהנכרי זכה בכסף הזה עבור הישראל הראשון לקבל חובו מהנכרי, כי כל זמן שהנכרי לא הפקיר את כספו הרי הישראל שמקבל ממנו הוא צריך להיות שלוחו לזכות עבור הישראל המלוה שלו, ואין שליחות לנכרי. לכן לא הוי רבית מן התורה. א"כ לומדים מכאן שא"א להיות שליח לקבל כסף עבור מישהו, בלי להיות שליחו של בעל הממון א"כ בחמש נשים היתה השליח לקבלה שלוחו של בעל הממון וחזרה השאלה אין שליח לדב"ע, וצריך לומר לדבריו שתוס' כאן אין סוברים שהשליח לדב"ע בטלה השליחות, כמו דעת התוס' ב"מ דף י: ולדעת התוס' שם נוכל לתרץ בשתי דרכים. (א) שנשים לא אסורות בסחורות בפירות שביעית כי זה הוי אסור הבא מכלל עשה, לאכלה ולא לסחורה, וזה כעשה שהזמן גרמא, ונשים פטורות, וכבר חקר בזה

המנ"ח. ולפי דעת רבינא כ"מ דף י: אם אין השליח בר חיובא יש שליח לדב"ע, אם כן האשה שקבלה לחברותיה והיתה גם שליח של המקדש, הוי שליח אפילו לדב"ע. (ב) אפילו אם נאמר שנשים אסורות בסחורה, אבל לפי דעת הנו"ב שלוקח לא עובר באסור סחורה הרי האשה השליחה המקבלת את הפירות היא לא בר חיובא בפעולה של לוקח ואפילו היתה מקבלת לעצמה לא הוי אסור, וכעין זה יש כמל"מ הלכות מלוה ולוה (פ"ה הלי"ד) שיש אומרים שמשלם ריבית ע"י שליח לא הוי אסור, למשלם כי אין שליח לרב"ע, ואומר המל"מ שהשליח המשלם לא הוי בר חיובא בזה, כי אפילו אם הוא יתן בעצמו רבית עבור חברו לא עבר, שאין זה רבית מלוה למלוה, אף שבעצם הוא בר חיובא אם יהי' לוה, אבל בשליחות הזאה אינו בר חיובא, אפילו יתן בעצמו את הרבית וא"כ הוי שלד"ע, וכמו כן באן האשה אפילו תקח לעצמה לא הוי אסור כי אין אסור סחורה בלוקח, ורק כהן שאומר לכהן לקדש אשה גרושה, אף כי הוא לא מקדש עתה לעצמו ואינו עובר עבירה זו, אבל הוא בעצמו אינו יכול לקדש, וזה נקרא בר חיובא, אבל אצל האשה הנ"ל היא יכולה גם בעצמה לקבל פירות שביעית, אמנם זה לא ניתא, לפי דעת הקצות שהזכרנו שהיא שליח של הבעל, ומצד זה הרי האשה השליחה, היא כן בר חיובא שאין לומר אפילו אם תתן בעצמה לא יהי' אסור, שהרי אם היא תתן פירות ותקנה משהו, הרי זהו יקרא מוכר, והוי אסור, אבל יש להסביר את זה, אמנם אם תתן פירות שביעית לקנות דבר יש אסור סחורה, אבל בפעולה זו שאנו דנים בלקנות אשה, הרי האשה אינה שייכת להיות קונה אשה לקדושין, ושוב אינה בר חיובא בענין זה, ויצא נפ"ק שאיש לא יוכל להיות שליח לקבלה לקדש בפירות שביעית, שהרי בשליחותו מצד הנותן, הוי בר חיובא, שהוא יכול לקדש אשה בפירות אלו, ואסור לו, משום סחורה, אבל כל זה ניתא לרבינא, שהכל תלוי כבר חיובא, אבל הרי לר" סמא זה תלוי בכעני עביד או לא בעני עביד, שם בב"מ י: ולכן חצר מטעם שליחות לא הוי שליח לד"ע לקנות גניבתו, א"כ שוב חזרה הקושיא מחמש נשים, ויש ליישב לר" סמא, שההלכה של חמש נשים זה רק אם האשה השליחה לא ידעה שהוי פירות שביעית, או שלא ידעה את האסור, והוי ניתא גם לר" סמא, שזה לא נקרא אי בעי לא עביד, כי לפי דעתה זה מותר. והלא זה דעת התוס' שבשוגג הוי שליח לדב"ע וכן מבואר בהדיא בב"ק דף עט תוס' ד"ה נתנו לככורות ששוגג הוי שליח לרב"ע בין לרבינא ובין לר" סמא, אמנם בנמוקי יוסף שם מבואר שחולק על זה ששוגג הוי שליח לדב"ע, ונוכל לתרץ לדעתו עפ"י יתר השטות שהזכרנו לעיל, דהיינו, או שהוא פוסק כרבינא שהכל תלוי כבר חיובא ונשים פטורות מסחורה, או שחולק שצריך להיות שליח של בעל הממון, וחזר התרוץ של הנו"ב. אמנם בסוגיא של ראה צבי רץ בב"מ פ"א מבואר לכאורה דעת הנמוק"י שסובר שצריך שלוחו של בעל הממון וא"כ צריך לומר שפוסק כרבינא, ומיושבת המשנה הנ"ל לכ"ע. ולחדושי הר"ן שמבאר שגם כהן לכהן לא הוי בר חיובא, כי ה"צבר-עבירה" תלוי רק בגוף המעשה שמבצע השליח. שעובר עבירה אף אם אין התכלית או החלות שייכת אליו כבעל-דבר, כגון מעילה, שלהוציא הקדש לחולין זו עבירה מצד החפצא של ההקדש (לולי הרבוי) או הרוג את הנפש, גניבה טביחה וכו' וא"כ לגבי "חמש נשים בכללה של שביעית", האסור סחורה" שייך רק למי שמשתכר והשליח עושה "מעשה-קוף" ליחס את המעשה לבעלים. ויכל הר"ן לסבור שיש איסור סחורה באשה ושליח של הממון ולא הוי שליח לדבר-עבירה לשיטתו.